

מדת בדת

לע"נ מרן הגאון ר' ברוך דב בן ר' שמואל דוד ליבוביץ זצוק"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 228 פרשת תולדות תשע"ז

בבא מציעא טז-עג

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

רב כהנא רב פפא ורב אשי לא אכלו בניכוי ורבינא אכל בניכוי, אמר מר זוטרא שטעמו של מי שאוכל בניכוי שזה כמו שדה אחוזה שאף שהוא אוכל הרבה פירות עד היובל עבור מעותיו, דף סח התורה אומרת שיפדה בד' זוז, והאוסר סובר ששדה אחוזה זה כהקדש והתורה העמידה אותה על פדיון בסלע אך בהלואה זה נראה כריבית.

רב אשי אומר בשם הזקנים של מתא מחסיא שסתם משכנתא היא שנה והנ"מ שרק אם אכלה שנה יכול לסלקו ואם לא לא יסלק, עוד אמר רב אשי משמם שמשכנתא נקראת כך שהיא שוכנת אצלו, והנ"מ שיש בזה דין של בר מצרא.

רבא אומר שאין עושים כמו הטרשא של רב פפא לעיל ולא כמו השטרות של בני מחוזא שמחברים את הרווח לקרן וכותבים שחייב לו גם את הרווח ומי אמר שיהיה רווח, ומר בר אמירא אמר שאביו עשה כך וכשבאו לפניו האמין להם אמר לו רב אשי שזה טוב רק אם באים אליו אך אם ימות וזה יכול לפני היתומים לא יכירו בכך וזה היה כשגגה שיוצאת מלפני השליט ואמירא נפטר.

רבא אומר שלא עושים כמו החכירה של נרשאי שכותבים בה שפלוני משכנ את שדהו לפלוני ואח"כ חכרה ממנו שהרי מתי קנאה כדי שיוכל להקנות אותה, והיום כותבים כך שקניתי ממנו ושוהה אצלו זמן ואח"כ הוא חוכר ממנו כדי שלא יהיה נעילת דלת בפני לוויין אך גם כשזה שוהה זה כריבית שלפעמים הוא מוציא ולא נוטל.

משנה אסור להושיב חנוני למחצית שכר ולא יתן מעות לקחת פירות להתחלק במחצית שכר אלא אם יתן לו שכרו כפועל, לא מושיבים תרנגולים למחצית שכר וכן אין לשום עגלים וסיחים למחצה אלא אח"כ נותן לו שכר עמלו ומזונו אך מותר לקבל עגלים וסיחים למחצה ולגדל אותם עד שליש גידולם וחמור עד שיטען. גמרא שנו בברייתא שנותן שכרו כפועל בטל עמוד ב ומפרש אב"י כפועל בטל של אותה מלאכה שמתבטל ממנה.

המשנה צריכה לפרט חנוני ופירות שאם היה כתוב רק חנוני היינו אומרים שרק לחנוני נותן כפועל בטל כי טרחתו אינה מרובה אך בפירות שטרחתם מרובה לא מספיק לתת כפועל בטל, ואם היה כתוב פירות היינו אומרים שרק בפירות שטרחתם מרובה משלם כפועל בטל אך בחנוני שאין טרחתו מרובה ישלם לו רק משהו שגם אם טבל עמו בציר או שאכל עמו גרוגרת אחת זה שכרו.

שנו בברייתא שלר"מ נותן שכרו בין הרבה בין מעט, ולר' יהודה שכרו הוא גם שטבל עמו בציר או שאכל עמו גרוגרת אחת, ורשב"י סובר שנותן לו שכרו משלם.

שנו בברייתא שלא שמים עיזים רחלים וכל דבר שינו עושה ואוכל למחצה, ולר' יוסי בן ר' יהודה שמים עיזים כי הן חולבות ולרחלים יש גיזה וגם מה שיוצא ע"י שטיפת הנהר או ע"י מריטה וכן תרנגולת מותר שהיא עושה ואוכלת, אך קשה לת"ק וכי גיזה וחלב לא מספיק לשכר עמלו ומזונו, ויש לומר שאכן לא נחלקו לגבי גיזה וחלב ונחלקו רק לגבי מי פסולת החלב וכן מריטת הגיזה שת"ק סובר כרשב"י שנותן לו שכר משלם, ור' יוסי בן ר' יהודה סובר כאביו שהשכר הוא מועט שטובל עמו בציר או אוכל גרוגרת אחת.

שנו בברייתא שאשה יכולה להשכיר תרנגולת לחברתה בשני אפרוחים ור' יהודה סובר שאשה יכולה לומר לחברתה התרנגולת שלי והביצים שלך ונחלוק באפרוחים ור"ש אוסר, אך קשה וכי ר' יהודה לא מצריך שכר עמלו ומזונו, ויש לומר שישנן גם ביצים מזורות שלא גדל מהן אפרוחים.

שנו בברייתא שבמקום שנהגו לשלם המעות שצריך לכתף את העגלים מעלים ולא משנים ממנהג המדינה, ורשב"ג סובר ששמים עגל עם אמו וכן סיח עם אמו אך במקום שנהגו לשלם

דף סז רבא אומר שהוא ישב לפני ר"נ כשאמר שמחילה בטעות היא מחילה ורצה להקשות מאונאה שתות שהיא מחילה בטעות ואינה מחילה, ור"נ תירץ שיש להוכיח מאילונית שזה מחילה בטעות והיא מחילה ששנינו שממאנת שניה ואילונית אין להן כתובה ופירות מזונות ובלאות והיינו שמחלה לו על הפירות שאכל, אלא שאין להקשות מאונאה ולא להוכיח מאילונית, שבאונאה הוא לא ידע שיש אונאה כדי שיהיה מחילה ובאילונית היא מוחלת כדי שיצא עליה שם אישות.

אשה אחת אמרה לאדם אחד שיקנה לה קרקע מקרוביה וקנה לה אח"כ אמר לו המוכר אם אתן לך את המעות האם תחזיר לי אמר לו שאתה ונוולא קרובים ותתרוצו ביניכם, אמר רבה בר רב הונא שאם אומר לשון זו סומכת דעתו ולא גמר והקנה, ויש להסתפק שאמנם הקרקע חוזרת אך מה הדין בפירות האם זה כריבית קצוצה וזה יוצא בדיינים או שזה כאבק ריבית ואינו יוצא, רבה בר רב הונא אמר שמסתבר שזה רק כאבק ריבית ואב"י שאל את רבה מה הדין במשכנתא האם הטעם שהתירו במקרה הנ"ל כיון שלא קצץ וא"כ גם במשכנתא הוא לא קצץ או ששם זה מכר אך במשכנתא זה הלואה ואסור, ורבה אמר שהטעם הוא שלא קצץ וא"כ גם במשכנתא מותר, ורב פפי אמר שרבינא פסק למעשה שמוציאים פירות שלא כדעת רבה בר רב הונא.

מר בר רב יוסף אומר שבמקום שנהגו לסלק במשכנתא של שדה אם אכל שיעור ההלואה מסלקים אותו ואם אכל יותר לא מוציאים ממנו ולא מחשבים מה שאכל יותר על הלואה בשטר אחר, אך ביתומים אם אכל שיעור ההלואה מסלקים אותו ואם אכל יותר מוציאים ממנו ומחשבים משטר לשטר, ורב אשי אומר שאחר שאמרנו שבאכל יותר לא מוציאים ממנו א"כ גם כשאכל שיעור מעותיו לא מסלקים אותו בלא מעות שסילוק בלא תשלום נראה כאילו משלם על אבק ריבית והרי היא לא יוצאת בדיינים, ורב אשי עצמו עשה מעשה ביתומים קטנים כגדולים.

עמוד ב רבא בר רב יוסף אומר שבמקום שמסלקים במשכנתא אוכלים רק אם מנכה לו, ות"ח לא יאכל אף כשמנכה ויאכל רק בקציעה, וזה מובן רק למ"ד שמותר לקצוץ אך קשה למ"ד שאסור לקצוץ שנחלקו רב אחא ורבינא אם מותר בקיצות או לא, וקיצותא היינו שמתנה עמו שעד ה' שנים יאכל בלי ניכוי ואח"כ ישום את כל הפירות שיאכל, ויש אומרים שבלי ניכוי ודאי אסור וקיצותא היינו שמתנה עמו שעד ה' שנים יאכל בניכוי ואחר ה' שנים ישום את כל הפירות וגם מי שאסר בלשון הראשונה יתיר בניכוי בה' שנים הראשונות ומי שאסר בלישנא בתרא יסבור שמותר לאכול רק בצורה של משכנתא של סורא שכתבו בגמרא השנים הללו תצא קרקע זו בלי כסף.

רב פפא ורב הונא בר רב יהושע סוברים שמבשכנתא במקום שמסלקים המלוה לא גובה ממנה ואין הבכור נוטל בה פי שנים שאינה נחשבת כמוחזקת ושביעית משמטת את החוב, אך במקום שלא מסלקים המלוה יכול לגבות ממנה והבכור נוטל בה פי שנים והשביעית לא משמטת, ומר זוטרא אמר בשם רב פפא שבמקום שמסלקים מסלקים גם מתמרים שעל המחצלת אך אם כבר הגביהם מהמחצלות לסלים הוא קנה אותם ומי שסובר שכליו של לוקח ברשות מוכר קונה קנה הלוקח גם אם לא הגביה לסלים.

פשוט שבמקום שמסלקים ואמר הלואה איני מסלק תנאו קיים, ויש להסתפק במקום שלא מסלקים והוא אומר אסלק האם צריך לקנות ממנו, רב פפא סובר שא"צ לקנות ממנו ורב ששת בר רב אידי סובר שצריך לקנות ממנו וכן הלכה.

אם אמר אלך ואביא מעות לא יאכל, ואם אמר אטרח ואביא מעות לרבינא אוכל ומר זוטרא בר רב מרי סובר שאינו אוכל וכן הלכה.

שכר הכתף, אך קשה וכי רשב"ג לא מצריך שכר עמלו ומזונו, ויש לומר שישנם גללים ות"ק סובר שלא מחשיבים אותם שבדרך כלל מפקירים את הגללים.

ר"צ אומר שהלכה כר' יהודה וכו' יוסי בן ר' יהודה וכו' רשב"ג, על בני רב עיליש יצא שטר שכתוב בו חצי שכר וחצי הפסד ואמר רבא שרב עיליש הוא אדם גדול ולא יכשיל אנשים באיסור וא"כ אם מקבל חצי שכר א"כ יקבל עליו גם שני שליש הפסד, דף סט ואם מקבל חצי הפסד יקבל שני שליש בשכר, ורב כהנא אמר שאמר שמועה זו לפני רב זביד מנהרדעא והוא אמר שאולי רב עיליש היה טובל עמו בציר, ור"נ אמר לעיל שהלכה כר' יהודה, אמר רב זביד שר"נ לא אמר שהלכה כר' יהודה, אלא ששיטת ר' יהודה שוה לשיטת ר' יוסי בנו, וכך מסתבר שאם נאמר שהוא פסק כמותם מדוע הוא צריך לפסוק כר' יהודה וכבנו מספיק לכתוב הלכה כר' יהודה שהוא מיקל מכולם.

רב אומר שאם אומר שמה שיביא יותר משליש דמיו יטול בשכרו והשאר יחלקו בשוה מותר, ושמואל אומר שאם לא הרויח מותר שלישי ילך ויקם לביתו אלא קוצץ לו דינר, ורב סובר שלא קוצצים דינר, אך קשה שרב אמר שאם התנה שיפטם עבורו עגל עבור מחצית ראש יטול כולו ולכאורה מדובר באמר לו שיקבל מותר שלישי ואם לא יקבל ראש, ויש לדחות שאמר לו או מותר שלישי או ראש העגל, וללישנא בתרא רב אמר שיקבל מותר שלישי באופן שיש לו עוד בהמה ואומרים האנשים שאגב הטורח שהוא טורח לבהמתו יטרח גם עבור העגל הנוסף.

ר' אלעזר מהגרוניא קנה בהמה ונתן לאריסו לפטמה ונתן לו הראש בשכרו וכן חצי הרוח אמרה אשת האריס שאם היית שותף שלו הוא היה נותן לך את האליה ואכן עשה עמו שותפות והוא חלק לו מהאליה ואמר לו בא נחלוק גם את הראש, אמר האריס עכשיו אתה נותן לי עוד פחות ממה שלא הייתי שותף, אמר לו ר"א שכשהיו המעות שלי אם לא הייתי נותן לך יותר זה היה נראה כריבית אך כשאנו שותפים אם אתה אומר שאתה טורח יותר אומרים האנשים שסתם אריסים משועבדים לבעל הקרקע להביא לו מרעה לבהמותיו.

שנו בברייתא שלסומכוס מי ששם בהמותיו לחבירו באתונות מטפל עד י"ח חדש ובבהמה דקה כ"ד חודש, ואם בא לחלוק תוך הזמן חבירו מעכב עליו אך אין דומה טיפול שנה שניה כשנה ראשונה שהוא אוכל יותר, וכתוב בעוד ברייתא שבולדות של דקה מטפל ל' יום ובגסה נ' יום, ולר' יוסי בדקה ג' חדשים שטיפולה מרובה והיינו ששיניה דקות ואח"כ נוטל מחצה שלו וחצי מחצה של חבירו וכך עשה רב מנשיא בר גדא שנטל מחצה שלו וחצי מחצה של חבירו ואמר לו אביי מי חלק לך ועוד שזה מקום שנהגו לגדל ושנינו שמקום שנהגו לגדל יגדלו.

שני כותים עשו עסק ביחד ואחד מהם חלק ללא דעתו של חבירו ובאו לרב פפא והוא אמר מה הנ"מ לך הרי ר"נ אמר שמעות זה כאילו חלקו, ושנה אח"כ קנו יין בשותפות ואחד חלק ללא דעתו של חבירו ורב פפא אמר מי חלק לך אמר לו ראייתי שהרב בא לקראתי **עמוד ב** אמר רב פפא שביין ודאי צריך להודיע שהרי במעות לא יקח טובים וישאיר רעים ואילו ביין כולם יודעים שיש יין טוב ויש פחות טוב.

רב חמא היה נותן סלע בלשון שכירות שיתן זוז מדינה, וכלו מעותיו, רב חמא התיר לעצמו שהוא אמר שזה לא שונה ממעדר שניתן להשכירו אך האמת שמעדר חוזר בעין וידוע הפחת שלו ואילו במעות לא חוזרים בעינם ולא ידוע הפחת.

רבא אומר שמותר לומר לחבירו קח ד' זוז והלוה מעות לפלוני שהתורה אסרה רק ריבית שבאה מלוה למלוה, עוד אומר רבא שמותר לתת זוז לחבירו כדי שיאמר לפלוני הלוות לו שהוא נוטל שכר אמירה, כמו שאבא מר בן רב פפא קנה חלות שעוה ממי שמוכרם ואמר לאביו שילוה לו מעות אמרו התלמידים לרב פפא שבנך אוכל ריבית אמר להם שריבית כזו מותר לאכול שהתורה אסרה רק ריבית שבאה מלוה למלוה וכאן זה רק שכר אמירה ומותר.

משנה פרה וחמור וכל דבר שעושה ואוכל מותר לשום למחצה, ובמקום שנהגו לחלק את הולדות חולקים ובמקום שנהגו לגדל יגדלו, ורשב"ג אומר ששמים עגל עם אמו וסיח עם אמו ויכול

להפריז על שדהו ואינו חושש שזה ריבית. **גמרא** שנו בברייתא שמפריז הכוונה ששכר שדה מחבירו ב' כורים חיטים לשנה, ואומר לו השוכר תן לי מאתיים זוז ואשקיע בה ואשלם לך י"ב כורים לשנה מותר אך אסור להפריז על חנות או ספינה, ואמר ר"נ בשם רבה בר אבוב שמותר להפריז על חנות שמצייר בה צורה או שעושה מפרש לספינה והוא גורם שירוצו על החנות קונים ויהיה שכרה מרובה, וכן כשיש מפרש לספינה היא עושה יותר שכר.

רב אומר שמותר להתחייב על ספינה שכרה וגם פחתה אם תשבר, אמרו לו רב כהנא ורב אסי שאם יש שכר אין שברים ואם יש שברים אין שכר ושתק רב שאל רב ששת מדוע שתק רב וכי לא שמע את המשנה שאף שאסור לקבל צאן ברזל מישראל אך מותר לקבל מנכרים, ואמרו שמי ששם פרה מחבירו יכול לומר לו שפרתך עשויה עלי בל' דינר לשנה ואשלם לך סלע בחודש מותר כי לא עשאה דמים אך קשה שהרי עשאה דמים ופירש רב ששת שהוא לא עשה דמים מחיים אלא לאחר מיתה.

רב פפא אומר שלהלכה בספינה מקבל עליו שכרה ושברה, דף ע ובני הספינה נהגו לתת את השכר בשעת משיכה ואם נשברה משלם כשעת שבירה אך קשה שזה לא תלוי במנהג, ויש לומר שבברייתא כתוב שמותר לכן נהגו את מנהגם.

רב ענן אומר בשם שמואל שמותר להלוות את מעות היתומים בריבית, והקשה ר"נ וכי בגלל שהם יתומים מביאים להם איסור שיתומים שאוכלים דבר שאינו שלהם ילכו לאביהם לבית הקברות, אמר לו אמור לי בבירור את המקרה, אמר לו שאצל שמואל היתה קלחת ששייכת ליתומיו של מר עוקבא והוא שקל והשכיר לאחרים ואח"כ לקח את השכר ואת הפחת ואם נאמר שזה אסור משום ריבית א"כ אם יש שכר אין שברים ואם יש שברים אין שכר, אמר ר"נ שבוה מותר גם בגדולים כיון שהם מקבלים עליהם את חסרון הנחושת שכמה שמבשלים בה היא נחסרת יותר.

רבה בר שילא אומר בשם רב חסדא או שרבה בר יוסף בר חמא אמר בשם רב ששת שמותר להלוות את מעות היתומים באופן שקרוב לשכר ורחוק מהפסד.

שנו בברייתא שהמלוה קרוב לשכר ורחוק מהפסד הוא רשע ואם קרוב להפסד ורחוק משכר הוא חסיד ואם קרוב לזה ולזה או רחוק מזה ומזה זה מדת כל אדם, ואמר רבה לרב יוסף מה עושים עם מעות היתומים אמר רב יוסף שמושיבים אותם בב"ד ונותנים להם מעט מעט, אמר רבה א"כ הקרן כלה אמר רב יוסף אלא מה אתה עושה אמר לו שמחפשים אדם שיש לו זהב פריך וקונים ממנו ונותנים את זה ליתומים שזה קרוב לשכר ורחוק מהפסד אך אסור למכור דבר מסוים שמא הוא פקדון ובעליו יבא ויתן סימנים ויקח אותו, אמר רב אסי שכל זה אם מוצאים זהב פריך ואם לא מוצאים האם יכלו מעות היתומים, ורב אסי מפרש שמחפשים אדם נאמן שנכסיו שקטים ללא ערעור והוא שומע לדין תורה ולא קיבל עליו נידוי של חכמים ונותנים לו את המעות בב"ד.

עמוד ב משנה אסור לקבל צאן ברזל מישראל שהם ריבית שמקבל עליו את היוקר והזול אך מותר לקבל מנכרי, מותר ללוות ולהלוות להם בריבית וכן בגר תושב, ומותר לישראל להלוות מעות של העכו"ם מדעת העכו"ם אך לא על דעת הישראל. **גמרא** משמע במשנה שצאן ברזל הוא ברשות המקבל ולכאורה שנינו שמי שקיבל צאן ברזל מנכרי היא פטורה מבכורה, ואביי מבאר שאם מקבל עליו אונס וזול זה נקרא של המקבל ואם לא זה של הנותן, ורבא דוחה שאם קיבל עליו את האונס והזול זה לא נקרא צאן ברזל, ועוד שהמשנה יכלה לחלק בשל ישראל שבאופן שקיבל עליו אונס וזול מותר גם בישראל, ורבא מבאר שבאמת מדובר שלא קיבל עליו אונס וזול ומה שפטור מבכורה זה בגלל שאם לא נותן את המעות הנכרי תופס את הבהמה ואם אינו מוצאה הוא לוקח את הולדות וכל מה שיד נכרי באמצע פטור מבכורה.

כתוב בפסוק מרבה הונו בנשך ותרבית לחונן דלים יקבצנו, ורב מבאר שחונן דלים הוא שבור המלך, ואמר ר"נ בשם רב הונא שזה נאמר גם על ריבית של עכו"ם, והקשה רבא שכתוב בפסוק לנכרי תשיך משמע גם תשוך, ויש לדחות שתשיך דוקא שישראל

משלם לו ריבית, אך קשה וכי אי אפשר בלי להלוות לנכרי, ויש לומר שבא לאפקי שלאחין אסור, אך לכאורה זה כתוב אח"כ ולאחין לא תשיך ויש לומר שבא לחדש שעובר עליו בעשה ולא תעשה, והקשה רבא שהמשנה ממשיכה ליום מהם ומלוים להם בריבית וכן גר תושב ורב חייא בר רב הונא מבאר שמותר בכדי חייו,

דף עא רבינא אומר שמדובר בת"ח שחכמים גזרו לקחת ריבית מנכרי כדי שלא ילמד ממעשיו ובת"ח לא חששו שילמד ממעשיו.

יש ששנו את דברי רב הונא על מה ששנה רב יוסף בפסוק את העני עמך שאם יש עמי ונכרי עמי קודם, עני ועשיר עני קודם, ענייך ועניי עירך ענייך קודמים, עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמים, ולכאורה פשוט שעמי ונכרי עמי קודם ואמר ר"נ בשם רב הונא שעדיף להלוות לישראל בלי ריבית אף שהעכו"ם יכול לשלם לו ריבית.

ר' יוסי אומר שיש להתבונן את סמיות עיניהם של מלוי ריבית שהרי אם אדם קורא לחבירו רשע הוא יורד עמו לחייו ואילו המלוים באיסור לוקחים עדים לבלר וקולמוס ודיו וחותרים פלוני כפר באלוקי ישראל.

ר"ש בן אלעזר אומר שמי שיש לו מעות ומלוה אותם ללא ריבית נאמר עליו כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם א"כ יש ללמוד מכאן שהמלוה בריבית נכסיו מתמוטטים ואף שרואים שגם אנשים שלא הלוו בריבית התמוטטו נכסיהם מפרש ר"א שמי שלא הלוח בריבית גם אם התמוטט הוא יעלה אך המלוה בריבית לא יעלה.

רב הונא למד בפסוק למה תבטיט בוגדים תחריש כבלע רשע צדיק ממנו ורק מי שצדיק ממנו הוא בולע אך אינו בולע צדיק גמור.

רבי אומר שאין אנו יודעים מי הוא גר צדק שנזכר במכירה ומי הוא גר תושב שנאמר לגבי ריבית, שבמכירה כתוב וכי ימוך אחיך ונמכר לך ולא לך אלא לגר שכתוב לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שכתוב לגר תושב ומשפחת גר היינו נכרי ולעקר הכוונה לנמכר לעכו"ם עצמה, משמע בברייתא שגר קונה עבד עברי ולכאורה שנינו בברייתא שגר לא נקנה לעבד עברי ואשה וגר אינם קונים עבד עברי, גר לא נקנה שכתוב ושב אל משפחתו ולגר אין משפחה, אשה אינה קונה שזה לא דרך הארץ וגר לא קונה מגמרא שהנקנה קונה ומי שאינו נקנה אינו קונה, ור"נ בר יצחק מבאר שאינו קונה ודינו כישאל אך קונה ודינו כנכרי וכמו ששנינו שהנרצע והנמכר לנכרי אינו עובד לא את הבן ולא את הבת.

לכאורה הברייתא הזו היא לא כרשב"ג ששנינו שאשה קונה שפחות אך לא עבדים ורשב"ג סובר שהיא קונה עבדים ויש לומר שרשב"ג דיבר על עבד כנעני שהוא פרוץ לה אך עבד עברי הוא צנוע לה ולא יתפרסם אם תקלקל עמו, ומה ששנה רב יוסף שאלמנה לא תגדל כלב ולא תארח אצלה תלמיד חכם ומובן שת"ח לא שהוא צנוע לה אך בכלב הוא יסרח אחריה וא"כ היא לא תקלקל, ויש לומר שבכלב אם יסרח אחריה היא תזרוק לו אומצא ויגידו שהוא נסרח בשביל האומצא.

גר תושב שכתוב לגבי ריבית וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך אל תקח מאתו נשך ותרבית ויראת מאלוקיך וחי אחיך עמך, ויש להקשות ממשנתנו שלוים ומלוים להם וכן בגר תושב, ור"נ בר יצחק מבאר שלא כתוב אל תקח מאתם אלא מאתו והיינו מישראל.

שנו בברייתא שאין לקחת נשך ותרבית אך מותר להעשות ערב **עמוד ב** ולכאורה לישראל אסור שהרי נאמר שהמלוה והלוה ועדים והערב עוברים בלא תעשה, אלא החידוש הוא שנעשה ערב לנכרי וכיון שדין הנכרי לגבות מהערב א"כ הערב הוא הלוקח ריבית, ומבאר רב ששת שקיבל עליו לדון בדיני ישראל אך לכאורה אם קיבל עליו לא יקח גם ריבית, מבאר רב ששת שקיבל לגבי ערב אך לא לגבי ריבית.

שנו בברייתא שישראל יכול להלוות את מעותיו של הנכרי מדעת הנכרי אך לא מדעת הישראל, והיינו שישראל לוח מנכרי בריבית ורצה להחזיר וישאל אחר מצאו ואמר לו תנם לי ואני אשלם לך כמה שאתה משלם לנכרי אסור אך אם העמידו אצל הנכרי מותר,

וכן אם נכרי לוח מישראל בריבית ורצה להחזיר לו ומצאו ישראל אחר ואמר לו תנם לי ואשלם לך כמה שאתה משלם לו מותר אך אם העמידו אצל הישראל אסור, ואמנם בסיפא שהמעות של ישראל נהגו לחומרא אך ברישא כיון שאין שליחות לנכרי א"כ כשהישראל מעמידו אצל נכרי א"כ לוקח ממנו בריבית, ורב הונא בר מנחם אומר בשם רב אחא בר רב איקא שמדובר שאמר לו הניחם על גבי קרקע והפטר, אך לפ"ז קשה מה החידוש ורב פפא מבאר שהנכרי נטל ונתן ביד אך גם זה פשוט ויש לומר שהיינו אומרים שהנכרי נתן על דעתו של הישראל קמ"ל שהוא נתן מעצמו, ורב אשי אומר שרק לגבי תרומה נאמר שאין שליחות לנכרי אך בכל התורה יש שליחות לנכרי, אך דברי רב אשי מוצאים החוצה שכמו שבתרומה לומדים מאתם גם אתם מה אתם בני ברית כך שלוחכם כך לומדים שליחות בכל התורה ואין שליחות לעכו"ם, ולשינא בתרא אמר רב אשי שמה שאין שליחות לנכרי הוא רק הוא לנו אך ישראל יכול להעשות שליח לנכרי אך דברי רב אשי מוצאים החוצה שכמו שהוא לא נעשה לנו שליח שכתוב בתרומה אתם מה אתם בני ברית כך שלוחכם בני ברית וא"כ גם אנו לא נעשים שליח להם, ורבינא מבאר שאף שאין שליחות לנכרי אך מדרבנן יש להם זכיה כמו שבקטן אין שליחות,

דף עב אך יש לו זכיה מדרבנן כך בנכרי, אך יש לחלק שקטן יבא לכלל שליחות ונכרי לעולם לא יבא לכלל שליחות.

שנו בברייתא שאם ישראל לוח מנכרי בריבית וזקפם עליו במלוה והנכרי התגייר אם הוא זקף קודם הגירות הגר גובה את הקרן והריבית אך אם זקפם אחר שהתגייר גובה את הקרן ולא את הריבית, וכן אם נכרי לוח מישראל בריבית וזקפם עליו במלוה והתגייר אם זקפם קודם גירות גובה את הקרן והריבית אך אם זקפם אחר גירות גובה את הקרן ולא את הריבית, ור' יוסי סובר שאם נכרי לוח מישראל והתגייר בין זקף קודם גירות בין זקף אח"כ גובה את הקרן ואת הריבית ואמר רבא בשם רב חסדא בשם רב הונא שהלכה כר' יוסי, ורבא מבאר בטעמו שלא יאמרו שהוא התגייר כדי להרויח שלא לשלם ריבית.

שנו בברייתא שלדעת ר"מ בשטר שיש בו ריבית לא גובה את הקרן ולא את הריבית ולחכמים גובה את הקרן אך לא את הריבית ונחלקו שלר"מ קונסים את ההיתר משום האיסור ורבנן לא קנסו את ההיתר משום האיסור.

שנו בשביעית ששטרי חוב מוקדמים בזמנם פסולים ומאוחרים כשרים, והקשו מדוע מוקדמים פסולים שאמנם לא יגבו מזמן ראשון אך יגבו מהזמן האמיתי, ור"ל מבאר שזה תלוי במחלוקת ר"מ וחכמים וזה כר"מ שקנסו היתר משום איסור, ור' יוחנן סובר שגם רבנן פסלו בשטר מוקדם גזירה שמא יגבה מזמן ראשון.

אדם אחד משכן לחבירו פרדס והוא אכלו ג' שנים ואח"כ אמר המלוה אם תמכרנה לי מוטב ואם לא אכבוש את שטר המשכון ואומר לקוחה היא בידיך הלך הלוח והקנה את הפרדס לבנו קטן ואח"כ מכר למלוה ופשוט שהמכר לא חל אך יש להסתפק בכסף אם זה כמלוה בשטר וגובה ממשועבדים או שזה כמלוה על פה ולא גובה ממשועבדים, אביי אומר שלכאורה זה כדברי ר' אסי **עמוד ב** שמודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וגובה מנכסים משועבדים, ורבא אומר שזה לא דומה כיון ששם השטר ניתן להכתב ואילו כאן זה לא ניתן להכתב כיון שהמתנה קדמה, וכשאמר מרימר שמועה זו אמר לו רבינא שר' יוחנן אמר שבשטר מוקדם גזרו שמא יגבה מזמן ראשון, ולכאורה זה פסול מטעם שלא ניתן להכתב, אמר מרימר שאמנם לא ניתן להכתב מזמן ראשון אך ניתן להכתב מזמן שני משא"כ מכירת הפרדס באונס זה לא ניתן להכתב כלל, אך לכאורה יש להוכיח מהמשנה שכיצד גובים שבח קרקעות שאם גזל שדה ומכרה והשביחה הקונה וכשמוציאים מתחת ידו גובה את הקרן ממשועבדים ואת השבח מבני חורין, ולכאורה לא יגבה כי זה לא ניתן להכתב, ויש לומר ששם יש שני סברות שלא נח לו להקרא גזלן או שנח לו לעמוד בנאמנותו וא"כ הוא מפיס את הבעלים ומעמיד את השטר אך כאן כשנתן לבנו קטן הוא התכוון להבריח ממנו את הפרדס וודאי שלא יקיים לו את השטר.

משנה אין לפסוק לתת מעות מראש על הפירות קודם שיצא השער אך אם יצא השער פוסקים שאף שאין לזה יש לזה, ואם הוא תחילה לקוצרים ולא יצא השער יכול לפסוק עמו על הגדיש ועל העביט של ענבים ועל מעטן של זיתים ועל ביצים של יוצר ועל סיד אחר ששקעו בכבשן ופוסק עמו על הזבל כל ימות השנה ור' יוסי סובר שפוסקים על זבל רק כשיש לו זבל באשפה וחכמים מתירים, ויכול לפסוק עמו כשער הגבוה שזה זול שיש הרבה תבואה במעט מעות, ור' יהודה אומר שגם בלא פסק עמו על שער הזול יכול לומר לו תן לי כזה או תן את מעותי. **גמרא** ר' אסי אומר בשם ר' יוחנן שלא פוסקים על השער שבשוק, ושאל ר' זירא האם ר' יוחנן אמר גם באטליו גדול אמר ר' אסי שר' יוחנן אמר רק בשוק של עיירות שלא קבוע השער שלהם, ובהו"א שר' יוחנן אמר גם באטליו גדול א"כ קשה שהמשנה אמרה שביצא השער פוסקים, יש לומר שהמשנה דברה כשפותחים את אוצרות החיטים או שיש ספינות שמביאות חיטים והשער נמשך יותר זמן.

שנו בברייתא שלא פוסקים על הפירות עד שיצא השער ואחר שיצא השער פוסקים שאף שאין לזה יש לזה ואם היו החדשות מד' בסלע והישנות בג' בסלע לא פוסקים עד שיצא השער לחדש וישן, ואם היו חיטים לקוטות משדות מד' אך לשאר אדם בג' לא פוסקים עד שיצא השער ללוקט ולמוכר, ור"נ אומר שפוסקים ללקוטות כשער הלקוטות ושאל רבא מה ההבדל בין לוקט שאם אין לו הוא לוקט מחבירו שנאמר כך גם בבעה"ב שאם אין לו הוא יקנה מלוקט, אמר ר"נ שזה זלזול לבעה"ב לקחת מלוקט, ועוד י"ל שמי שנותן מעות לבעה"ב זה עבור פירות משובחים.

רב ששת אומר בשם רב הונא שלא לווים על שער שבשוק ואמר לו רב יוסף בר חמא ויש אומרים שרב יוסי בר אבא אמר לו שרב הונא לא אמר כך שהרי שאלו את רב הונא על בני הישיבה שלווים בתשרי ופורעים פירות בטבת אם מותר או אסור ואמר רב הונא שמצויות חיטים בהיני ובשילי ואם היו רוצים היו קונים ופורעים ויש לומר שרב הונא סבר בתחילה שלא לווים אך אחר ששמע את דברי ר' שמואל בר חייא בשם ר"א שמותר ללוות לכן אמר שלווים.

שנו בברייתא שמי שמוליך חבילה ממקום למקום וחבירו מצאו ואמר לו תנה לי ואשלם לך כמו שמשלמים לך במקום שתלך אליו,

דף עג אם זה האחריות מוכר מותר אך אם היא ברשות הלוקה אסור, ואם הולך פירות ממקום למקום וחבירו מצאו ואמר לו תן לי ואשלם לך בפירות שיש לי באותו מקום אם יש לו שם פירות מותר ואם לא אסור, וחמרים יכולים לקבל במקום היוקר כשער עתידי של מקום הזול ואינם חוששים שזה ריבית של המתנת מעות, ומבאר רב פפא שנוח להם שמגלים להם את השער שהם ניכרים כסוחרים, ורב אחא בר רב איקא אומר שנח להם שמשלמים להם כמו הזול וההבדל בין הטעמים בסוחר חדש שלו נוח שיכירו בו אך הם לא מכירים בנאמנותו.

בסורא היה המחיר ד' סאים בזוז ובכפרים המחיר ששה בזוז ורב נתן מעות לחמרים וקיבל עליו אונס הדרך ולקח מהם חמשה בזוז ומה שלא לקח ששה כי הוא אדם חשוב.

ר' אסי שאל את ר' יוחנן אם גם בגרוטאות של מתכות מותר להוזיל כדלעיל, אמר ר' יוחנן שר' ישמעאל בן ר' יוסי ביקש לעשות כך בכלי פשתן ורבי לא הניח לו, ויש אומרים שהוא ביקש לעשות בגרוטאות ורבי לא הניח לו.

רב אוסר בפרדס לקנות יין בזול כשעדיין הפירות לא התבשלו שכיין שאח"כ זה יעלה יותר א"כ זה נראה כשכר המתנת מעות ושמואל מתיר כיון שהם מתקלקלים לפעמים זה לא נראה כאגר נטר, רב שימי בר אשי אומר שרב מודה בשוורים שהפסדם מרובה.

שמואל אמר לבעה"ב שמשכירים לאריסים על חשבון התבואה החדשה שיהפכו בקרקע כדי שיהיה להם קנין בגוף הקרקע שאל"כ זה נראה כהלואה ואסור.

רבא אמר לשומרי שדות הבקעה שיהפכו בגורן כדי שלא יהיה תשלום השכירות עד הסוף ששכירות משתלמת בסופה ובאותה שעה יוזילו להם.

אמרו החכמים לרבא שהוא אוכל ריבית שכל העולם לוקחים ארבע ומסלקים לאריס בניסן ואתה מחכה עד אייר והוא לוקח שש אמר רבא שאתם עושים שלא כדין שהרי הקרקע משתעבדת לאריס עד בישול התבואה ואם אתם מסלקים לו בניסן אתם מפסידים אותו ואילו אני מחכה עד אייר והוא מרויח יותר.

עמוד ב נכרי אחד משכן ביתו לרב מרי בר רחל והוא מכרה לרבא ורב מרי המתין י"ב חדש ואז שילם לרבא את שכר הבית ואמר לו שעד עכשיו לא שלמתי לך כיון שהבית היה משכון ובסתמא עד י"ב חדש יכול הנכרי לסלק את המעות ועכשיו אני נותן לך שכר, אמר רבא שלו ידעתי שזה היה משכון אצלך לא הייתי קונה ועכשיו אעשה לך כדיניהם והיינו שכל עוד לא סילקו את המעות לא לוקחים את שכר הבית, וכל עוד לא אסלק מעותיך לא אקבל ממך שכר.

רבא מברניש אמר לרב אשי שיראה שהתלמידים אוכלים ריבית שנותנים מעות על היין בתשרי ורק בטבת הם בוחרים אותו אמר רב אשי שאכן הם נתנו עבור יין ולא עבור חומץ ורק בטבת מתברר מה שלא מתקלקל.

רבינא נתן מעות לבני פלך הנהר שנוותא ושפכו לו יותר יין ובהם לרב אשי ושאל אם מותר לו לקחת יותר אמר לו שכן שהם מוחלים לך אמר רבינא הרי הקרקע לא שלהם אמר רב אשי שהקרקע משתעבדת למיסי המלך והמלך אמר שהנותן מיסי הקרקע יאכלנה.

רב פפא אמר לרבא שיראה שהתלמידים נותנים מעות על המיסים ומשתעבדים באנשים אמר רבא שהייתי הולך מהעולם קודם שאמרתי לך שרב ששת אמר שחותרם עבדותם מונח בארגז המלך והמלך אמר שמי שלא נותן מס גולגולת משתעבד למי שנותן מס זה.

רב סעורם אחיו של רבא תקף אנשים שאינם מהוגנים ונתנם לעבוד במרכבה של רבא, אמר לו רבא שאתה עושה כראוי ששנינו שאם ראית מי שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי להשתעבד בו שכתוב לעולם בהם תעבודו ובאחיכם, יכול גם כשנוהג כשורה ממשיך הפסוק ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך.

רב חמא אומר שמי שנתן מעות לחבירו לקנות לו יין ופשע ולא קנה לו ישלם לו כמו שמשלמים בפרוורים של זולשפט, אמר אמיר שמשלמת שמועה זו לפני רב זביד מנהרדעא הוא אמר שרב חמא דיבר כשאמר לו יין סתם אך אם אמר לו יין זה אינו חייב כי מי אמר שימכרו לו את אותו יין, ורב אשי אומר שגם ביין סתם לא ישלם לו כי זה כאסמכתא שאינה קונה, אך קשה מדוע לקמן כשאמר אם אוכר ולא אעבוד בקרקע אשלם במיטבא משלם כתנאו יש לחלק ששם בידו לעבוד אך כאן זה תלוי בדעת המוכרים.